

**REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO**

Program

**uvajalnega in temeljnega usposabljanja poveljnikov Civilne zaščite
in njihovih namestnikov ter članov štabov Civilne zaščite**

v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah

Ljubljana, november 2003

Na podlagi 111. in 114. člena zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 64/94, 33/00-odl. us in 87/01 ZMatD) ter 12., 31. in 32. člena uredbe o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS, št. 22/99, 99/99, 102/00, 106/02)

p r e d p i s u j e m

Program
uvajalnega in temeljnega usposabljanja poveljnikov Civilne zaščite
in njihovih namestnikov ter članov štabov Civilne zaščite
v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah

I. NAMEN

Namen programa je seznaniti udeležence z osnovnimi vsebinami, ki jih poveljniki Civilne zaščite in njihovi namestniki (v nadaljevanju poveljniki Civilne zaščite) in člani štabov Civilne zaščite v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah kot njihovi svetovalni organi potrebujejo za uspešno operativno strokovno vodenje sil za zaščito, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojimi pristojnostmi.

II. CILJI

Cilji usposabljanja so:

- seznaniti udeležence z organizacijo in delovanjem sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in z njegovo normativno ureditvijo s poudarkom na ocenah ogroženosti, načrtih zaščite in reševanja, organizaciji in delovanju sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja ter informacijskega sistema, zaščitnih ukrepov, silah in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč ter osebni in vzajemni zaščiti
- seznaniti udeležence s predpisano organizacijo sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v gospodarskih družbah ter z dokumenti, ki jih morajo le te izdelati in sprejeti
- seznaniti udeležence z vlogo in nalogami poveljnika CZ in članov štabov CZ, vodje intervencije, poverjenikov za Civilno zaščito ter organov upravljanja v gospodarski družbi
- seznaniti udeležence z varnostjo in zdravjem pri delu z vidika preventive ter z vidika zagotavljanja varnosti pri reševalnih akcijah
- seznaniti udeležence z osnovami vodenja intervencij
- seznaniti udeležence o sodelovanju poveljnikov CZ oz. štabov CZ z nadrejenimi štabi CZ, županom, vodjem intervencije ter drugimi pristojnimi službami
- seznaniti udeležence z ukrepanjem ob nesrečah z nevarnimi snovmi (v primeru, da te nesreče ogrožajo gospodarsko družbo udeležencev)
- seznaniti udeležence o stikih z javnostmi in psiholoških vidikih nesreč
- posredovati udeležencem izkušnje iz različnih nesreč s pomočjo študij primerov
- s praktičnimi vajami omogočiti udeležencem osvojitve osnovnih veščin in spretnosti za vodenje aktivnosti zaščite, reševanja in pomoči v skladu s pristojnostmi.

III. OBLIKE

Usposabljanje poveljnikov Civilne zaščite in članov štabov Civilne zaščite je organizirano v obliki tečaja.

IV. UDELEŽENCI

Usposabljanje je namenjeno poveljnikom Civilne zaščite ter članom štabov Civilne zaščite v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah (v nadaljevanju v organizacijah).

Usposabljanja se lahko udeležijo tudi delavci, ki opravljajo naloge vezane na varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami v organizacijah, njihovi organi upravljanja ter poverjeniki za Civilno zaščito v dislociranih enotah matične organizacije.

V. NOSILCI IN IZVAJALCI

Nosilec usposabljanja poveljnikov Civilne zaščite in štabov Civilne zaščite v organizacijah je Uprava RS za zaščito in reševanje, izvajalci pa pooblaščen organizacije ali po dogovoru Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije.

VI. KRAJ IN OBJEKTI

Usposabljanje se izvaja v prostorih, ki jih izbere pooblaščen izobraževalna organizacija v dogovoru s pošiljateljem oziroma v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije.

VII. TRAJANJE

Usposabljanje traja najmanj tri dni oziroma 25 pedagoških ur.

VIII. UČNE VSEBINE

1. Uvod v usposabljanje
2. Ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč
3. Sistem varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
 - Splošno o sistemu
 - Sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja, sistem zvez ZARE ter informacijska podpora in GIS-UJME
 - Zaščitni ukrepi
 - Sile in sredstva za zaščito, reševanje in pomoč
 - Načrti zaščite in reševanja
 - Vloga, naloge in pristojnosti poveljnika CZ in članov štaba CZ ter sodelovanje z nadrejenimi štabi CZ, županom, vodjem intervencije ter drugimi pristojnimi službami
 - Vloga, naloge in pristojnosti poverjenikov za CZ in organov upravljanja
 - Vodenje intervencij
4. Varnost in zdravje pri delu

5. Nesreče z nevarnimi snovmi (v skladu z oceno ogroženosti pošiljatelja se tema lahko izpusti, če nevarnosti za tovrstne nesreče ni)
6. Psihološki vidiki nesreč
7. Odnosi z javnostmi
8. Študija primera (nesreče z nevarno snovjo, požar ali eksplozija v organizaciji oz. druga nesreča v skladu z ocenami ogroženosti)
9. Praktična naloga – simulacije nesreč z nevarno snovjo, požar ali eksplozija oz. druge nesreče v skladu z ocenami ogroženosti
10. Evalvacija (skupaj z dnevno evalvacijo) in zaključek usposabljanja

IX. UČNE METODE IN OBLIKE DELA

Pri usposabljanju naj predavatelji uporabljajo naslednje učne metode:

- predavanje
- igranje vlog
- demonstracijo
- proučevanje primerov
- razgovor
- reševanje problemov
- praktično delo

Predavatelji naj ob metodi predavanja uporabljajo še druge metode tako, da bodo udeleženci pri usposabljanju čim bolj aktivno sodelovali. Pri simulacijah nesreč udeleženci samostojno rešujejo probleme ob spremljanju in pomoči vodje simulacije.

X. UČNA SREDSTVA

Za izvajanje programa so potrebna naslednja učna sredstva in pripomočki:

- razširjene teze za predavanja, prosojnice za grafoskop oz. računalniške prezentacije, ki jih pripravijo predavatelji
- predpisi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- ocena ogroženosti, načrti zaščite in reševanja, pravilnik o varstvu pri delu, požarni red pošiljatelja
- video kasete s posnetki vaj in akcij zaščite, reševanja in pomoči
- analize akcij zaščite, reševanja in pomoči
- zemljevid in delovna karta s preglednico sil in sredstev
- pribor za pisanje in risanje kart
- obrazci za vodenje aktivnosti zaščite in reševanja: dnevnik aktivnosti, pregled sil in sredstev, sprejeti ukrep, zaključno poročilo
- predpostavke za simulacijo nesreč
- osebna in skupna oprema poveljnikov Civilne zaščite in članov štabov Civilne zaščite.¹

¹ Osebna in skupna oprema sta navedeni v Odredbi o merilih za organiziranje in opremljanje Civilne zaščite.

XI. PREVERJANJE ZNANJA

Preverjanje znanja pred komisijo ni potrebno izvajati. Predavatelji preverjajo znanje med predavanji in med simulacijami s postavljanjem vprašanj in z razgovorom.

XII. FINANCIRANJE

Stroške izvedbe usposabljanja krije ustanovitelj razen v primeru, da je dogovorjeno drugače. Ustanovitelj krije tudi stroške nadomestila za plačo, potne stroške in stroške prehrane.

XIII. NAVODILO

Pri predavanjih in izvedbi praktičnih vaj je potrebno upoštevati konkretne ocene ogroženosti organizacije, tako kot tudi vse predpise s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami in varnosti in zdravja pri delu.

Med pridobivanjem osnovnih spretnosti iz štabnega dela se udeleženci seznanjajo s procesi vodenja, organizacijo dela in razdelitvijo nalog. Naloge se v štabu razdelijo po nesrečah in po vsebini: določitev ciljev, vodenje sil za zaščito in reševanje, varnostni vidik, planiranje in spremljanje aktivnosti, načrt zvez, koordinacija z ostalimi sodelujočimi strukturami, logistika (oskrba in transport sil, oprema), stiki z javnostmi, finance in administrativne zadeve.

Nesrečo, ki se jo obdela na simulaciji, se izbere na podlagi ocene ogroženosti organizacije (nesreča z nevarnimi snovmi, velik požar, eksplozija, porušitev objekta, idr). Pri simulaciji poveljnik CZ in člani štabov CZ na podlagi pripravljenih predpostavk organizirajo, vodijo, usmerjajo in izvajajo aktivnosti zaščite, reševanja in pomoči ob različnih nesrečah. Izvede se po delih ali naenkrat v celoti. Predpostavke naj bodo podprte z video posnetki nesreče, ki se jo preigrava. V simulacijo ali vsaj njen del se lahko vključijo telekomunikacijska sredstva (telefoni, faks, radijske postaje) ter uporabi računalnik in internet. Če je mogoče, v simulaciji sodelujejo tudi igralci vlog. Nekateri v neposrednem stiku delo štabov CZ otežujejo (npr. novinarji, različni inšpektorji), eden pa na vnaprej določeni številki igra zunanji svet in različne vloge, npr. center za obveščanje, nadrejenega poveljnika CZ, sorodnike zaposlenih, ki jih skrbi zaradi nesreče... Simulacije lahko potekajo v enem prostoru za vse štabe CZ naenkrat z enim vodjem simulacije, ali pa v ločenih prostorih z več vodji simulacij. Rezultati usposabljanja so večji, če ima vsak štab CZ med simulacijo svojega vodjo. Le ta opazuje in usmerja delo ter opozarja na različne možne rešitve.

Dnevna evalvacija se izvaja zjutraj za prejšnji dan. Izvede se v obliki razgovora, s kratkim vprašalnikom ali kombinirano.

V dogovoru s pošiljatelji se lahko program razširi z dodatnimi vsebinami. Izvajalec usposabljanja lahko posamezne vsebine glede na ugotovljeno predznanje udeležencev tudi izpusti.

XIV. POSEBNE ZAHTEVE

Na usposabljanju potrebujejo udeleženci dokumente, ki urejajo področje varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v njihovi organizaciji - oceno ogroženosti, načrte zaščite in reševanja, organizacijsko shemo sistema zaščite in reševanja, tako kot tudi pravilnik o varstvu pri delu, požarni red, ter tloris površin in objektov. Pošiljatelj mora dostaviti vse potrebne dokumente izvajalcu usposabljanja pravočasno. Poleg tega mora aktivno sodelovati pri pripravah na usposabljanje.

XV. LITERATURA

1. Nesreče in varstvo pred njimi, Ljubljana 2002
2. Bojan Ušeničnik: Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ljubljana 1999
3. Mihael Kline, Marko Polič, Vlasta Zabukovec: Javnost in nesreče, Ljubljana 1998
4. Marko Polič: Psihološki vidiki nesreč, Ljubljana 1994
5. Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Ljubljana, vse številke
6. Osnovni znaki za označevanje sil in sredstev ter aktivnosti za zaščito, reševanje in pomoč, Ljubljana 1994
7. Predpisi s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami:
 - Nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 44/02)
 - Doktrina zaščite, reševanja in pomoči, Ljubljana 2002
 - Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (Uradni list RS, št. 64/94, 33/00-odl. us in 87/01 ZMatD)
 - Zakon o gasilstvu (Uradni list RS, št. 71/93, 28,00)
 - Zakon o varstvu pred požarom (Uradni list RS, št. 71/93, 87/01)
 - Zakon o varstvu pred utopitvami (Uradni list RS, št. 44/00)
 - Zakon o Rdečem križu (Uradni list RS, št. 7/93)
 - Zakon o varnosti in zdravju pri delu (Uradni list RS, št. 56/99)
 - Zakon o odpravi posledic naravnih nesreč (Uradni list RS, št. 75/03)
 - Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč (Uradni list RS, št. 22/99, 99/99, 102/00, 106/02)
 - Odredba o merilih za organiziranje in opremljanje Civilne zaščite (Uradni list RS, št. 15/00)
 - Uredba o organizaciji in delovanju sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja (Uradni list RS, št. 45/97, 5/00)
 - Uredba o ukrepih za zmanjšanje tveganja za okolje zaradi večjih nesreč z nevarnimi kemikalijami (Uradni list RS, št.46/02)
 - Uredba o graditvi in vzdrževanju zaklonišč (Uradni list RS, št. 57/96)
 - Uredba o izvajanju zaščite, reševanja in pomoči z uporabo zrakoplovov (Uradni list RS, št. 46/98)
 - Uredba o vsebini in izdelavi načrtov zaščite in reševanja (Uradni list RS, št. 3/02, 17/02)
 - Uredba o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 18/93) - kot sestavni del uredbe se uporablja slikovni del, objavljen v Odloku o oznakah v Civilni zaščiti Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 21/91)
 - Navodilo o vodenju delovnih kart in uporabi znakov pri zaščiti in reševanju (Uradni list RS, št. 39/94)

- Navodilo o izvajanju zaščitnih ukrepov (Uradni list RS, št. 39/94)
- Navodilo o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, št. 39/95)
- Navodilo za obveščanje o naravnih in drugih nesrečah (Uradni list RS, št. 54/97)

XVI. UČNI NAČRT

PUR - pedagoške ure, P – predavanje, V- vaje, S – skupaj

Vsebine	PUR		
	S	P	V
1. UVOD V USPOSABLJANJE			
- namen, cilji in vsebina usposabljanja - predstavitev izvajalca usposabljanja in udeležencev	1	1	
2. OGROŽENOST ZARADI NARAVNIH IN DRUGIH NESREČ			
Ogroženost zaradi naravnih in drugih nesreč - naravne in druge nesreče v Sloveniji ter zaznavanje ogroženosti - izdelava in vrste ocen ogroženosti - vaje: pregled lastne ocene ogroženosti	1	0,5	0,5
3. SISTEM VARSTVA PRED NARAVNIMI IN DRUGIMI NESREČAMI			
Splošno o sistemu - nacionalni varnostni ustroj Republike Slovenije - izhodišča in načela za organiziranje in delovanje sistema - normativna ureditev - temeljne naloge sistema - dolžnosti in pravice državljanov - osebna in vzajemna zaščita - izobraževanje in usposabljanje - ocenjevanje škode - upravno delo - inšpekcija - financiranje - raziskovalno delo - mednarodno sodelovanje - vaje: presek stanja organiziranosti sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v svoji organizaciji	1	0,5	0,5
Sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja, sistem zvez ZARE ter informacijska podpora in GIS-UJME - vaje: delo z radijskimi postajami	1	0,5	0,5
Zaščitni ukrepi Sile in sredstva za zaščito, reševanje in pomoč - vaje: pregled popolnjenosti in usposobljenosti formacij - vaje: pregled sredstev za ZRP ter obstoječih in manjkajočih dokumentov	2	1	1
Načrti zaščite in reševanja - nivoji in nosilci načrtovanja, načrti za posamezne nesreče - vaje: pregled izdelanih in manjkajočih načrtov	2	1	1
Vloga, naloge in pristojnosti poveljnika CZ in članov štaba CZ ter sodelovanje z nadrejenimi štabi CZ, županom, vodjem intervencije ter drugimi pristojnimi službami Vloga, naloge in pristojnosti poverjenikov za CZ in organov upravljanja - vaje: razdelitev nalog med poveljnika CZ in člane štaba CZ	1	0,5	0,5

Vodenje intervencij - pristojnosti in posebna pooblastila vodje intervencije - priprava na intervencijo in njeno izvajanje - vaje: priprava operativnega načrta ob predpostavki nesreče	1	0,5	0,5
4. VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU			
- splošno o varnosti in zdravju pri delu - zaščitna sredstva - zagotavljanje varnosti pri reševalnih akcijah - vaje: pregled predpisanih dokumentov (pravilnik o varstvu pri delu, požarni red) - vaje: pregled osebne in skupne opreme poveljnika CZ in članov štaba CZ	1	0,5	0,5
5. NESREČE Z NEVARNIMI SNOVMI			
- normativna ureditev - ukrepanje ob nesrečah z nevarno snovjo - varstvo okolja - baze nevarnih snovi - vaje: vrste in značilnosti nevarnih snovi iz delovnega okolja udeležencev - vaje: simulacija nesreče z nevarno snovjo	3	1,5	1,5
6. PSIHOLOŠKI VIDIKI NESREČ			
- motivacija in motivacijske metode - vedenje in reakcije ogroženih in prizadetih - vedenje in reakcije reševalcev - reševanje nastalih psihosocialnih problemov - krizno upravljanje - vaje: simulacija različnih kritičnih dogodkov	1	0,5	0,5
7. ODNOSI Z JAVNOSTMI			
- kaj je javnost, vrste javnosti in njihove značilnosti - komuniciranje z javnostmi - graditev dolgoročnih odnosov z javnostjo in komuniciranje v krizi - razlike in podobnosti med osebnim, telefonskim in pisnim komuniciranjem - vaje: priprava pisne izjave za javnost o dogodku, intervju z novinarjem ali izjava o dogodku na tiskovni konferenci	2	1	1
8. ŠTUDIJA PRIMERA			
- vaje: pripraviti seznam aktivnosti štaba CZ na osnovi prvih informacij o nesreči, prej ko so dejanske aktivnosti predstavljene	3	2	1
9. PRAKTIČNA NALOGA – SIMULACIJE NESREČ			
	4		4
10. EVALVACIJA (skupaj z dnevno evalvacijo) IN ZAKLJUČEK USPOSABLJANJA			
	1		1
SKUPNO ŠTEVILO UR:	25	11	14

XVII. KONČNA DOLOČBA

Z dnem, ko začne veljati ta program, preneha veljati program uvajalnega in temeljnega usposabljanja poveljnikov Civilne zaščite in članov štabov Civilne zaščite št. 849-02-5/99 z dne 24. 5. 1999 (za ciljno skupino poveljnikov Civilne zaščite in članov štabov Civilne zaščite v gospodarskih družbah, zavodih in drugih organizacijah).

dr. Anton Grizold
MINISTER

Številka:

Datum: